

Viola fra Omø var en af de mange frivillige, der tog grydeskeen i egne hænder, da Omø manglede et spisested til sommerens mange gæster

Frivillige driver spisested på Omø

Hvad gør man når øens restaurant er sat til salg og det dermed er umuligt at få noget at spise?

Ja, på Omø gik en række frivillige sammen og dannede en ny forening. For som initiativtager Per Jacobsen siger: „Vi har en flot natur og et unikt landsbymiljø og har hver sommer masser af besøgende, både endagsturister, sommerhusgæster og sejlene. Derfor er vi selvfølgelig også nødt til at have et spisested, hvor både turister og fastboende kan få et måltid mad. Derfor tog jeg initiativ til at stifte en forening, som havde til formål at drive et spisested sommeren over“.

31 ildsjæle mellem 12 og 76 år
Spisestedet blev indrettet i en nyrenoveret lade i en af de gamle gårde lige ved Gadekæret i Omø By, og 31 frivillige meldte sig til at lave mad og servere for de spisende gæster, for som Per siger med et glimt i øjet: „Vi er jo nogle stykker, der igennem en årrække har gået til madlavning for finere mænd i aftenskolen, så vi kan faktisk godt lave mad“. En kok har bistået med rådgivning om indkøb og organisering af køkkenet, og for landdistriktspenge fra Slagelse Kommune blev der købt T-shirts og tjenerforklæder til de frivillige.

„Jeg lavede en vagtplan, og så var vi klar til at gå i gang. Vi har haft åbent hver aften, fra den 18. juni til den 11. august og der har været mellem 30 og 70 spisende pr. aften. Besøgstallet har været støt stigende gennem hele sæsonen, og især de sejlene er kommet og har fortalt, at de har hørt meget godt om vores initiativ i en anden havn og derfor lige skulle besøge os. Vi har heldigvis fået meget ros, og det er jo rigtig dejligt. Folk har nydt den gode mad og samtidig at få en snak med de øboere, der betjente dem ved bordene“, siger Per.

Fortsættes på side 5

Vore færger

Kommentar af
Henry Larsen

De fleste øboere har et dobbeltsidigt forhold til forbindelsen til fastlandet. Vi så meget nødig en bro eller dæmning, der kunne ødelægge ø-idyllen. Til gengæld ønsker vi den bedst mulige færgeforbindelse. Både for at sikre, at øboerne og deres fragt kan komme til og fra fastlandet. Og for at kunne tiltrække turister, som er et væsentligt bidrag til øernes indtjening.

Driftsstøtte

Men færgedrift koster. Det koster så meget, at hvis det hele skulle indtjenes på taksterne, så ville det sandsynligvis betyde affolkning af øerne. I begyndelsen af 1970'erne var flere ø-færgerederier hårdt presset økonomisk. Da S sammenslutningen af Danske Småøer blev stiftet i 1974, så bestyrelsen det derfor, som en vigtig opgave at henvende sig til Folketinget om problemet. Henvendelsen gav resultat. I 1976 indførtes driftsstøtten til ø-færgerne. Beløbet fra staten var dengang 4 millioner årligt. Pengene fordeltes til de 24 færgeruter efter en fordelingsnøgle. Til Mandø, som ikke har færge, går pengene til vedligeholdelse af Låningsvejen. Det var en betingelse, at de pågældende ø-amter og ø-kommuner ydede mindst samme beløb – altså 3-delings princippet. Støtten har fulgt prisudviklingen gennem årene, og i 2007-priser er statens andel af driftsstøtten på 21,6 millioner.

Investeringsstøtte

Da Folketinget vedtog ø-støtteloven i 1983 fik min forgænger Bjørn Karbo gennemført, at der blev afsat et beløb på 3 millioner årligt, som kommuner kunne søge til investering i nye færger. Det var i en årrække et passende beløb i forhold til behovet. Men midt i 90'erne skete der to ting, som medførte, at dette beløb ikke længere rakte. Det ene var, at nogle store passagerfærger forliste. Det fik Søfartsstyrelsen til at

skærpe kravene til skibenes sikkerhed. Flere ø-færger kunne ikke leve op til de nye bestemmelser. Så der skulle i løbet af få år bygges adskillige nye. Det andet der skete var, at prisen på stål samtidig steg til det dobbelte. Sammen med de berørte kommuner gik Ø-sammenslutningen til folketinget, og efter nogen forhandling kom der en bedre ordning kaldet ydelsesstøtte. Den er noget indviklet at forklare, men den lette version lyder således: *Kommuner kan få støtte til afdrag på lån til færger. Støtten afhænger af kommunens skattegrundlag.* Denne ordning har fungeret fint.

Kommunalreform

Ved gennemførelsen af kommunalreformen forsvinder amterne – og hvad så? Ja, der sker en hel del.

Hvad angår driftsstøtten, så overtager staten amternes andel i en overgangsperiode og den fordeles som hidtil. Hvad angår *ydelsesstøtten* sker der en ændring. I stedet for som før, hvor kommunerne kunne få støtte, når de investerede, indfører man nu en fordelingsnøgle. Det samlede beløb, der skulle udbetales, som støtte til afdrag på færger i 2007 (18,2 millioner), fordeles i stedet til alle ø-kommuner efter denne fordelingsnøgle. Indenrigsministeriets argument er, at kommunerne så kan spare op til de får behov for en ny færge. Problemet er blot, at de kommuner der lige har investeret, eller lige står overfor en investering, ikke har haft mulighed for at spare op. Et andet problem er, at amterne normalt ydede et anseeligt bidrag, både til investering i færger og til ombygning af havneanlæg. Denne andel (adskillige millioner) kommer kommunerne til at mangle. På vores konference, som omtales her i bladet, erkendte Venstres kommunalpolitiske ordfører Erling Bonnesen, at her er et problem. Det blev aftalt, at vi skulle give en oversigt over, hvilke færger der aktuelt og i de nærmeste år skal fornyes. Denne oversigt vil han gå videre med til regeringen. Og vi vil selvfølgelig følge nøje hvordan det går. Udligning

De ovenfor nævnte støtteordninger var tidligere øremærket til færgeforbindelsen. Efter kommunalreformen indgår de nu i den generelle udligning til kommunerne. Derved bliver de mindre synlige. Man kan derfor frygte, at mange politikere og embedsmænd, i

de nye storkommuner, som er ukendte med ø-forhold og som har rigeligt at sætte sig ind i, ikke opdager at de findes. Det er noget, vi øboere skal være opmærksomme på – og huske at få informeret dem om.

Færgerne lige nu

Der skal økonomi til for at færgerne kan sejle. Men der skal også være en besætning. I de senere år er det blevet vanskeligere at finde mandskab. Samtidig fortæller de forskellige overfartsledere, at en stor del af besætningen er i en alder, hvor pensionen hastigt nærmer sig. Derfor kan vi i de nærmeste år få et alvorligt problem. Vi mener, der kan findes løsninger på problemet. F.eks. mener vi, at fiskere må kunne omskoles, ligesom vi mener, det burde være muligt for unge at blive uddannet til at sejle på ø-færger. Søfartsstyrelsen har hidtil været meget betænkelig. Det begrundes med sikkerhedshensyn. Sikkerheden skal være i orden. Det er vi helt klart fuldstændig enige i. Vi mener blot ikke, der nødvendigvis opnås større sikkerhed på en ø-færge, fordi en sømand har sejlet 3 år på verdenshavene. Der kunne måske være andre erfaringer, som gav samme, om ikke større sikkerhed. For at få noget fokus på sagen har formanden for Småøernes Fergeselskaber, Ove Jensen (Bågøfærge) og undertegnede udtalt os til pressen. Denne omtale fik Erhvervsministeren til at reagere, og Ove og jeg har netop været til møde i Søfartsstyrelsen, hvor vi fik lejlighed til at forelægge vore synspunkter. Vi mødte stor imødekommenhed, som vi tror, kan føre til et godt resultat.

Havnebyggeri på Endelave i gang

På Endelave er man nu godt i gang med sit ny omfattende havnebyggeri. Den ny havn er der mange spændte forventninger til. Og der er skabt en rigtig god mulighed for at følge med i byggeriet. For på hjemmesiden www.endelavehavn.dk opdateres billeder fra byggeriet hvert minut.

cj

Region Syddanmark støtter frivillige samarittere på øerne

Region Syddanmark har vedtaget at finansiere førstehjælpsudstyr og uddannelse af førstehjælpere til de 14 beboede småøer uden broforbindelse, der ligger i regionen. I foråret holdt embedsmænd fra regionen og øboere fra Drejø og Skarø møde med korpset af frivillige førstehjælpere på Strynø.

Det har så nu ført til, at regionen har valgt at støtte lignende tiltag på regionens andre øer. Hidtil har de frivillige førstehjælpere måtte søge fonde om midler til deres uddannelse og udstyr. Konceptet på Strynø er, at når der bliver ringet 112, så sørger Alarmcentralen ikke blot for at sende

ambulance eller helikopter af sted. De prajer også øens frivillige korpset af førstehjælpere, der rykker ud til ulykkestedet, og tilbyder førstehjælp og en beroligende varm hånd.

cj

Et ø-hav af gode forretninger

– et seminar for erhvervsdrivende samt nye og erfarne iværksættere

Et seminar hvor erhvervsdrivende samt nye og erfarne iværksættere gennem oplæg opnår viden og inspiration om langsigtet Ø-branding og systematisk markedsføring.

En fremtidsforsker og en coach fører os gennem et fælles forløb, hvor vi sammen får muligheder for at udvikle egne og andres virksomheder med henblik på udvikling af fremtidens ø-virksomheder.

På seminaret vil vi endvidere få præsenteret „Øernes gule erhvervstelefonbog“ og den nye hjemmeside www.småøernes-erhverv.dk

Som en del af seminaret vil vi sammen og på baggrund af oplæg beslutte om vi skal stifte Småøernes Erhvervsudviklings-center, som overordnet vil være til gavn for erhvervsudviklingen på de 27 danske småøer.

Flere oplysninger hos

- Jørgen Rasmussen (seminar-tovholder) Omø, tlf. 57 82 16 16 og mail@levendetanker.dk
- Pia Nyberg (sekretær, CINEKOM) Fejø, tlf. 54 72 21 21 og info@cinekom.dk

- **Tid:** Fra torsdag d. 1. november kl. 17.00 til lørdag d. 3. november kl. 10
- **Sted:** Strynø Gl. Mejeri
- **Pris:** Ca. 500 kr. inkl. overnatning og forplejning
- **Tilmelding:** Senest 15. oktober til CINEKOM, tlf. 54 72 21 21 og info@cinekom.dk

Bliv støttemedlem af Sammenslutningen af Danske Småøer

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-posten 6 gange om året på din adresse. Det koster blot 100,- kr. om året.

Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaer.dk hvis det har interesse!

En blandet sommer på øerne

På mange øer har sommerens dårlige vejr betydet et mærkbart fald i antallet af éndags-turister og gæstende sejlere. Bl.a. er kroen på Drejø lukket ned 3-4 uger før planlagt, og Strynø's købmand har haft en mærkbar mindre omsætning. Men så fortæller Hanne Tromborg Thaysen, at man på Tunø i samarbejde med det lokale turistbureau i Odder har haft en overvældende succes med at sælge éndags-pakketure til Tunø, hvor gæsterne har nydt godt af kaffe og rundstykker, frokost og guidede ture. Tilslutningen var så stor, at nogle måtte gå forgæves. Hanne fortæller gerne om erfaringerne. Hun har mail: tromborgthaysen@mail.dk

cj

Lyø Skole lukningstruet!

Antallet af beboere på Lyø har de seneste år været vigende, og antallet af skolesøgende børn, også fra Avernakø, til Lyø's skole har været dalende. Og så er den oplagte, kortsigtede beslutning at lukke Lyø Skole. For muligvis er Lyø's skoleelever en smule dyrere i kroner og ører. Men er det en klog beslutning, som Faaborg-Midtfyn Kommune nu er ved at tage? Nej, det viser al erfaring, at det ikke vil være! For lukkes en skole på en ø, så er det starten på en ond spiral, hvor befolkningstallet daler, aldersgennemsnittet stiger, købmanden lukker, og andre erhverv bliver trængt.

Og når man som turist synes det er attraktivt at besøge en ø som Lyø, så er det oplevelsen af naturen, de kulturhistoriske værdier, men i ligeså høj grad også oplevelsen af et velfungerende helårssamfund i miniformat. Og uden en skole vil ø-samfundet på Lyø ikke være velfungerende. Ikke at skolen skal bibeholdes for turisternes skyld, men Faaborg-Midtfyn Kommune bør være sig bevidst om, at man i sine øer har nogle attraktioner, som i sig selv via turisterne spytter nogle penge i kassen. Og man ødelægger den attraktion ved blot at gøre øerne til døde kulisser.

Det er aldrig før set, at en skole er genetableret, hvis den først er lukket. Og hvis man lukker Lyø skole, så kan man være sikker på følgende udvikling: Befolkningstallet daler kraftigt, og aldersgennemsnittet stiger. Tilbage vil være „slægtsturisterne“ på de arvede familieejendomme, fritidshusejere, og seniorer, indfødte

såvel som tilflyttede, som holder ud.

Der er masser af skræmme-eksempler fra andre småøer om, hvordan det går, når en ø-skole lukker. På Drejø lukkede skolen i 1992 og antallet af beboere er fra år 1992 dalet fra 96 til 62 i 2007 og andelen af borgere over 50 år er i dag på 90%. På Femø lukkede skolen i 1997 og antallet af borgere er siden faldet fra 208 i år 1996 til 144 i 2007 og andelen af

borgere over 50 år er i dag på 80%. Jeg var som bestyrelsesmedlem i Ø-sammenslutningen til en ø-konference, hvor Preben Rudiengaard, MF for V, i bagklogskabens klare lys erkendte, at det var en forkert beslutning, da han som kommunalbestyrelsesmedlem var med til at lukke Mandø Skole pga. for lille elevtal. For året efter var der pludselig flyttet familier til med børn. Og dem kunne man så ikke fastholde pga. den manglende skole. For pointen er jo netop: Det går op og ned med antallet af elever. Og det er svært at forudse.

Findes der så positive historier om øer, der fastholder en ø-skole, vil nogen spørge? Ja, øer som Endelave, Omø, Anholt, Tunø, og Sejerø er trods lang sejltid stabile i antal beboere, og en af de vigtige grunde til det er, at de har en skole. Og fra det sydfynske kan man tage et eksempel som Strynø, hvor skole, integreret institution og fritidshjem, har gjort, at det er en ø, hvor antallet af børn ligger over landsgennemsnittet. Og de tilbud er nødvendige, hvis man ønsker erhvervsaktive familier på øerne.

Så mit råd til Faaborg-Midtfyn Kommune er: Hav nu is i maven! Lyø er også et stærkt kort i en kommunal bosætningsstrategi. For erhvervsaktive potentielle tilflyttere til øen findes, men kun hvis Lyø Skole bevarer (og bopælspligten håndhæves)!

Mogens Windeleff, Lyø

*

Hjarnø Camping, Danmarks hyggeligste

Susanne Schibler og Carl Holmbjerg fra Hjarnø har grund til at være stolte. For efter en lytterafstemning blandt TV2 Radios lyttere, blev deres campingplads på Hjarnø, i skarp konkurrence med en campingplads på Langeland, kåret som Danmarks hyggeligste. Hvis man vil besøge campingpladsen på nettet, så kan det gøres på www.hjarnoe.dk/camping

cj

Fejøl Retreat, stilhed og nærvær.
www.kroppenssprog.dk

Ø-skoler er sårbare...

At ø-skoler er sårbare over for til- og fraflytning, ved enhver øbo. Flytter der en familie med et par børn i den skolepligtige alder, kan det betyde en reduktion af skolens elevtal med mange procent. Flytter der derimod en familie med børn til, kan det faktisk betyde, at en skole genåbnes - se nu bare på Tunø Skole.

Vi øboere ved, at det er sådan – og det viser oversigten fra 1993-2007 over antallet af elever i Ø-skoler også tydeligt. På Strynø Skole var

der i skoleåret 2001/2002 6 elever – det efterfølgende år 15! Og det var ikke noget man bare kunne forudse i befolkningsprognoser, helt konkret var der 3 tilflyttende familier med tilsammen 11 børn, der var med til at skabe ekstra liv i skolen i året 2002/2003. Derfor er det vigtigt, at også vore kommunale politikere forstår det. I tider med lave elevtal på ø-skolerne, er det nødvendigt med 'is i maven', og i stedet for at snakke om skolelukning eller beskæring af klassetrin tale om,

hvordan man skaffer øget bosætning på øen.

Men det er også vigtigt, at vi som øboere bevarer hovedet koldt og bakker op om vores egen lille skole – hvis ikke vi vil ø-skolen – hvorfor i alverden skulle en kommunalbestyrelse så ville?!

Dorthe Winther

	Årgange	Lærere	Ledelse	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Agersø	0.-6. kl	3	Fælles	23	23	19	18	23	19	14	16	16	18	20
Anholt	0.-9. kl	5	Egen											21
Endelave	0.-7. kl	4	Fælles	13	19	22	18	18	19	15	17	16	15	15
Fejø	0.-4. kl		Fælles											24
Fur	0.-7. kl	8	Egen	79	75	82	78	87	87	92	102	102	107	98
Lyo	0.-6. kl	3	Egen											24
Omø	0.-6. kl	2	Egen	10	9	11	12	11	11	8	10	11 m. 6 kl	11	14
Ørø	0.-6. kl	7	Egen	64	85	82	92	92	93	99	103	81	77	60
Sejersø	0.-7. kl	3	Egen		32	26	20	18	13	18	13	11	15	20
Strynø	0.-4. kl.	2	Afd. skole						12	11	8	6	15	
Tunø	0.-4. kl	1	Fælles	4	2	4	4	1	3	4	7	8	8	9
Venø	0.-4. kl									15	13	12	10	9

05/06	06/07	07/08
15	13	14
15	17	20
17	18	13
29		
98	89	83
16	15	10
8	9	8
45	ca. 40	ca. 40
27	25	24
10	9	14
6	0	2
lukket aug. 2004		

Dårligt drikkevand på Korshavn

Drikkevandet fra brøndene på Korshavn (forbundet med dæmning til Avernakø) har fået målt et for højt indhold af coli-bakterier. Og embedsmændene i Faaborg-Midtfyn kommune mener, det bør løses ved at der føres en vandledning til vandværket på Avernakø. Men det vil koste hver husstand på Korshavn i omegnen af 60.000 kr. Så de 28 beboere beder kommunen om tålmodighed, så øboerne kan undersøge om de ved at renovere brønde og borerer selv kan løse problemet.

cj

Ansøgningsfrist til ø-støttemidler

Næste ansøgningsfrist til Skov- og Naturstyrelsens §4-midler (ø-støtte) er den 1. november. Læs mere om støtte-muligheder og hent evt. ansøgningsskema på www.sns.dk

cj

Forsat fra forsiden

En hård men sjov tjans

At drive et spisested baseret på frivillig arbejdskraft 'trækker tænder ud', og efterhånden faldt der da også nogle af de frivillige fra, så det har været 'den hårde kerne' på omkring en 15 stykker, der måtte bære projektet igennem, men det er nok vilkårene for et så ressourcekrævende projekt baseret på frivillig arbejdskraft, erkender Per.

Der er lavet et overskud på omkring 100.000 kr., som er øremærket til 'værdigt trængende' på Omø – det være sig allerede eksisterende eller nye sager/projekter.

På spørgsmålet om spisestedet Traktørstedet Loen genåbner til næste år siger Per: „Projektet er slut nu, og foreningen er nedlagt, men jeg håber, at øens restaurant bliver solgt og åbner næste sommer, eller der er andre, der har mod på at åbne en restaurant. Vi har i al fald haft det rigtig sjovt og lært meget. Og arbejdsløse bliver vi nu nok ikke, mon ikke vi finder på et andet projekt“, griner Per

Dorthe Winther

✱

Konference om de små øer

Godt 40 politikere og embedsmænd fra kommuner, regioner, ministerier, styrelser og folketing var samlet med bestyrelsen i Sammenslutningen af Danske Småøer til konference på Snaptun Færgegaard i august. Målet var at formidle de udfordringer og muligheder, som de små ø-samfund byder på

Dagen startede med, at der tegnedes et billede af de små øer. Formand for Sammenslutningen af Danske Småøer, Henry Larsen, fortalte om de forhold der for 33 år siden fik øboerne til at stifte deres egen interesseorganisation: En kommunesammenlægning, der resulterede i at de sidste øer mistede deres sogneråd og stigende oliepriser og lønninger, der gjorde færgefarten urentabel. Men også den voldsomme affolkning af øerne søgte man at dæmme op for. Det lykkedes at skaffe lydhørhed for, at det var nødvendigt med national støtte til de små ø-samfund, hvis de skulle have en chance for at bestå. Og vigtige støtteordninger, som eks. færgestøtten blev gennemført. En støtte, der nu er under omstrukturering.

Den ny færgestøtte kan koste dyrt

Med kommunalreformen er der nu lavet om på måden at give færgestøtten på. Der gives de samme penge i driftsstøtte til kommunerne, men nu bliver pengene givet som en del af det almindelige bloktilskud. Selvom staten nu også finansierer amternes hidtidige tredjedel, så er der kommuner, der oplever, at de med den ny ordning har færre penge til færgeservicen. Torben Jensen, borgmester i Norddjurs Kommune, fortalte at efter omlægningen, så skal kommunen selv og finde ekstra 1,5 mio. kr. om året til drift af Anholt-færgen.

Også ydelsesstøtten, som før var en målrettet støtte, når en kommune stod overfor en aktuel færgeinvestering, fik hårde ord med på vejen, når den nu fordeles gennem det årlige bloktilskud, og kommunerne så selv „skal spare op af dem“, lidt populært sagt. Det er en væsentlig forringelse for de kommuner, der indenfor få år står over for nyinvesteringer i færger, ligesom fordelingsnøglen heller ikke er perfekt.

Støtten fordeles efter 3 kriterier: Øens befolkning, øens areal og sejlafstand. Der tages f.eks. ikke hensyn til, at færgerne med kort sejlafstand ofte er lige så meget i brug pga. hyppige afgang, som færger med lang sejlafstand og få afgang. Eller at nogle øer pga. lokale erhvervsstrukturer kan have særlige kapacitetsbehov.

Befolkning og erhverv

Claus Jensen, sekretariatsleder i Sammenslutningen af Danske Småøer, fortalte om befolkningsudviklingen og sammensætningen på de små øer gennem tiden, samt om erhvervsstrukturer, sygdomsberedskab, og støtte muligheder.

Det kan være svært at konkludere samlet på, hvad der afgør, at en ø, befolkningsmæssigt, er i vækst eller i nedgang. For det går af naturlige årsager op og ned på den enkelte ø, hvad angår antal beboere. Nogle ø-familier nærmer sig måske sølvbryllupsalderen, og ø-børnene har nået en alder, hvor de fraflytter øen for at uddanne sig eller blot vil mærke verden udenfor øen. Og den slags kan give udslag i befolkningsstatistikken. Men et faktum er, at øer med lang sejltid og ingen skole, har det til fælles, at antallet af beboere er konstant vigende, og at alderssammensætningen på disse øer er mere skæv end gennemsnittet på øerne. Samlet har de små øer en befolkning på 5.096 beboere. Den mindste ø er Birkholm med 8 beboere, og Fur er den største med 900.

Og hvad lever de erhvervsaktive så af på øerne? Landbrug og fiskeri har stadig en betydning på visse af øerne. Og serviceerhverv som skolelærere, håndværk, job ved kirken, købmand, post, osv. er også vigtige arbejdspladser. Ofte ser man øboere kombinere flere jobs for at skaffe sig en årsindtægt. Det kan være en kombination af f.eks. pedel, havnefoged og ringer.

Og så er der også en del hjemmearbejdspladser. De fleste øer har efterhånden bredbåndsforbindelse, der muliggør en hjemmearbejdsplads. Nogen benytter sig af internettets muligheder til at etablere sig som selvstændig. F.eks. freelance-journalister, translatorer, webdesignere, og forfattere.

Konference-deltagerne fik også lejlighed til at opleve Hjarnø p smagsprøver fra øerne.

De fleste øer har også pendlere, naturligvis flest på øer med relativ kort sejlafstand.

Endelig synes øerne at have en særlig tiltrækningskraft på kreative projektmagere. Især har vi de sidste år set nye øboere med en evne til at skabe opmærksomhed omkring lokale kvalitetsfødevarer. Kun enkelte øer har virksomheder, der beskæftiger mere end ti medarbejdere.

Sygdomsberedskab

En del af øerne har stadig bosiddende sygeplejersker og læger. Og de har stor betydning for trygheden. Primært, naturligt nok, på fjernøerne. På hhv. Omø og Tunø har sygeplejerskerne også en formel akutfunktion, en ordning som andre øer måske også kunne indføre. Og efter mange års ønske har Faaborg-øerne Avernakø og Lyø fået etableret et medicindepot på øerne, som styres fra en praktiserende læge i Faaborg. På Strynø og Aarø har man etableret et frivilligt samaritter-korps, hvor første-hjælpere rykker ud, når der bliver ringet 112 for at yde præhospital

r. traktor. Og i Hjarnø Forsamlingshus stod Martin Jørgensen fra Småøernes Fødevarer-netværk parat med

indsats eller blot holde i hånden, indtil professionelle reddere er fremme. Endelig nyder øerne godt af Forsvarets helikoptertjeneste i akut-situationer, et tilbud, som øerne ikke kan være foruden. Og som ikke kan erstattes af de planlagte lægehelikoptere i regionerne, da de ikke må flyve om natten, og ikke kan flyve i hårdt vejr.

Mere end 500 øboere har i øvrigt taget imod tilbuddet om de gratis førstehjælps-kurser, som var sat på finansloven. Og med vores ca. 5.100 øboere, børn som gamle, så er det altså godt 10% af ø-befolkningen, der har gennemgået et sådant kursus.

Støttemuligheder på øerne

Der er en bred vifte af støttemuligheder til projekter på øerne. Bl.a. de små øers helt unikke støttemulighed, Skov- og Naturstyrelsens §4-midler, eller ø-støtte, i daglig tale. I denne pulje er der godt 4,5 mio. om året til projekter på øerne. Pengene gives enten som tilskud eller rentefri lån. Hovedoverskriften for denne pulje er at støtte projekter, der er med til at

styrke helårssamfundene på øerne. De små øer kan også søge støtte i EU's strukturfonde. I det ny program fokuseres på „Innovation og Kompetenceudvikling“.

Og de små øer nyder også godt af Fødevarerministeriets Landdistriktsprogram, hvor øerne har fået mulighed for at danne en egen såkaldt aktionsgruppe. Og de 27 småøer er blevet tildelt en flot pose penge, foreløbig 2,7 mio. kr. om året. Så en ny forening „Småøernes Aktionsgruppe“ er dannet, som formulerer en udviklingsplan, der skal danne ramme for fordelingen af projekt-midlerne.

Ø-skoler

Dorthe Winther, næstformand i Sammenslutningen af Danske Småøer, lagde ud med at fortælle om ø-skolerne. Dem er der 11 tilbage af på øerne. Og ø-skolerne er almindelige folkeskoler, der tilbyder undervisning efter folkeskoleloven i et overskueligt, trygt og nært miljø med få lærere og elever. De tilbyder undervisning af

høj faglig kvalitet og ø-skolerne bruger naturligt nok også naturen som klasseværelse. Og de fleste ø-skoler prioriterer lejrskole og ture højt, så eleverne også får andet input end det nære ø-miljø.

Flere af ø-skolerne har siden 1990 haft et tæt samarbejde med hinanden. Man bruger bl.a. IT til at gøre den lille skole større for både elever og lærere ved at etablere virtuelle lærer- og klasseværelser i lukkede konferencer. Og ø-skolelærerne deltager i en uges årlig fælles efteruddannelse, ligesom der afvikles en fælles lejrskole for de samarbejdende skolars elever. Og nok fylder børnene måske ikke meget til hverdag. Men 80-100 ø-skolebørn sammen på tur er en stor oplevelse for såvel elever som lærere.

Ø-skolerne betyder meget for øerne, og det gør skolelukninger også. Lukning af en skole kan starte en ond cirkel: Børnefamilier flytter og ingen nye familier flytter til. Det betyder, at øens øvrige servicefaciliteter kommer under pres, såsom købmand, færge, læge, og der skabes tvivl om øens øvrige børnepasningstilbud. Det gør det igen sværere at sælge huse som helårsboliger og de får status som sommerhuse.

Niels-Ulrik Bugge, Borgmester i Odder kommune, der har Tunø i sin kommune, spurgte om der ikke er en smertegrænse for hvor lavt et elevtal man forsvare, rent socialt, i en ø-skole. Kan man forestille sig en ø-skole med 1, 2 eller 3 elever? I Odder kommune og på Tunø har man haft det spørgsmål tæt inde på livet, da man i skoleåret 2006/2007 satte skolen i bero pga. manglende elever. Og jo, selvfølgelig kan det gøre ondt at være så få, svarede Dorthe Winther, men ø-skolerne er som regel bevidste om at sørge for at tilbyde eleverne sociale oplevelser via ture, mv. Og børnenes sociale liv udfolder sig jo ikke kun i skolen. På øerne er børnene gode til at være sammen på tværs af mange aldre, ligesom der blandt fritidshusejernes børn også rekrutteres kammerater. At lukke skolen er sjældent en god løsning. Det kan tvinge barnet og dets familie af øen eller sende barnet af sted på en lang færgetur tidligt om morgenen. Det er der ikke mange familier, der vil udsætte deres børn for i de tidlige skoleår.

Forsættes på side 9

Dyrk det unikke på øerne

Set fra venstre, Ole Glahn (R), Preben Rudiengaard (V) og Bent Hansen (S)

På småø-konferencen deltog også Preben Rudiengaard (V), formand for Folketingets Ø-kontaktudvalg, Ole Glahn (R), medlem af Folketingets Ø-kontaktudvalg, og Bent Hansen (S), formand for Danske Regioner. De holdt hver et oplæg til debat.

Ordentlig og værdig service, også på øerne

Preben Rudiengaard lagde ud og fortalte om ø-kontaktudvalgets arbejde, hvor man ikke rider partipolitiske kæpheste, men et langt stykke hen ad vejen søger konsensus-løsninger. Rudiengaard opfordrede kommunerne til at værne om øerne, som de juveler de er, og advarede mod det demokratiske underskud, som kan opstå som følge af kommunalreformen. Kommunerne skal huske på deres helhedsorienterede ansvar. Selvfølgelig kan man på øerne ikke have adgang til offentlig service på helt samme vilkår, som på fastlandet, men man skal sikre en ordentlig og værdig service, også på øerne.

Det er ikke nok at råbe turisme, efter Rudiengaards mening, det er afgørende at der udvikles kvalitetsturisme. Dyrk det unikke på øerne, udnyt det milde klima, og tænk i egns-ret-

ter. Havnene er vigtige, ikke bare for øboerne, men også for turisterne. Og det er lykkedes for udvalget at indføre en mere fleksibel kvoteordning for øernes erhvervsfiskere, og det er faktisk også for turisternes skyld. Et levende havnemiljø er en attraktion i sig selv.

Kreditforeningerne flyder i penge, sagde Rudiengaard bramfrit, og det ville klæde dem, hvis de også tog et ansvar for at investere i udvikling af landdistrikterne. Og dige-problematikken skal der findes en løsning på.

Fødevarer med fortællinger og oplevelser i

Bent Hansen, Danske Regioner, understregede at det er vigtigt at huske på øerne, når man tænker landdistrikts-udvikling. Men det vil ofte kræve, at idéerne kommer fra øboerne selv, det kommer der de bedste resultater ud af.

Bent Hansen fremhævede Fur Bryghus som et mønster-eksempel på, hvordan man kan integrere nicheproduktion og oplevelsesturisme. Bryghuset er ikke bare et bryghus, men også indrettet i en industrihistorisk perle af en gammel molér-fabrik i naturskønne omgivelser. Og så er der er indrettet en smagfuld restaurant,

hvor maden er i top. En perfekt blanding af lokale fødevarer med oplevelser og fortællinger i, og bryghuset er nærmest også blevet et in-sted. Et landbrugsland som Danmark bør i langt højere grad udnytte de nicher, der er i udvikling af kvalitetsfødevarer.

De regionale vækstfora har en vigtig opgave i at koordinere de mange støttemuligheder, formulere regionale udviklingsplaner og opstille langsigtede mål. Og hellere lægge en langsigtet strategi end blot bevidstløst give støtte til projekter her og nu. Vil man udvikling, kræver det kvalitet.

Bent Hansen pointerede, at det ikke er nok at appellere til kreditforeningerne om at tage et ansvar. De skal forpligtes til det!

Fare for embedsmandsvælde

I de nye store kommuner, hvor man også har fået mange nye, store opgaver, er det vigtigt, at øboerne påvirker især borgmestre og økonomiudvalg, sagde Ole Glahn. I de store kommuner har de lokale politikere og embedsmænd ingen chance for at have pulsen på hver en problematik i kommunen. Kommunalpolitik udvikler sig til udvalgsstyre, og der er en fare for kommunerne reelt styres af et embeds-

Forsat fra side 8

Turisme på de små øer

Turismen på småøerne er kendetegnet ved endags-turister, sejlere, og sommerhusgæster. Og de besøger småøerne for at opleve naturen, roen, overskueligheden, havet, kulturen, og for at få et indblik i et anderledes Danmark: At bo på en lille ø.

Turismen har stor betydning for færger og øens erhvervsliv, som butikker, overnatningssteder, håndværkere, mv. Og turisterne er også en inspiration for øboerne, både voksne og børn. Endelig skal turister også ses som potentielle øboere.

Men udfordringen er at få turisterne til at lægge flere penge på øerne, der tjenes få for penge i turismeerhvervet i forhold til det potentiale der er. Der er simpelthen for få muligheder for at bruge penge. Vi skal skabe kvalitets-turisme, og turisme på den enkelte ø's betingelser. Det kan være oplevelses-turisme, bedre overnatningsfaciliteter, flere spisesteder, indbydende havne, mv. Og så skal øernes helårs-kvaliteter fremhæves, så man også som gæst kan nyde efterårets fugletræk og vinterens tørre ro.

Kommune og ø kunne jo indgå i et samarbejde og formulere en udviklingsplan for øen og en plan for markedsføring af øen turisme-øjemed.

Diger og kreditforeninger

I debatten der fulgte oplæggene var der især to temaer, der dominerede: Kreditforeninger og diger! Flere ellers sunde virksomheder oplever problemer med at kunne opnå erhvervskreditlån blot fordi de er bosiddende på en ø. Og der er ofte end ikke tale om, at de pågældende virksomheder bliver vejet og fundet for let. De får simpelthen et blankt

afslag blot fordi de har til huse på en ø. Hvis de overhovedet får et svar. Det kunne bl.a. Torben Jensen, Borgmester i Norddjurs Kommune, fortælle om. For på „hans“ ø, Anholt, der har sunde forretninger på en meget driftig ø, især hvad angår turisme, måtte løbe panden mod en mur, når man har søgt kapital til udvidelse af forretningen.

Det kunne Lone Andersen, formand for Landdistrikternes Fællesråd, nikke genkendende til. Det er ikke bare et ø-problem, men et landdistriktsproblem. Problemet med kreditforeningernes manglende risikovillighed, så snart det handler om landdistrikter, opfordrede hun Sammenslutningen af Danske Småøer til at arbejde for at sætte på den politiske dagsorden i samarbejde med Landdistrikternes Fællesråd. Vinteren 2006/2007 var hård ved mange øer. Stormflod og vedvarende storme bed ikke bare godt af kyststrækningerne, men gjorde også reelt øboere husvilde. Og med prognoser om stigende havvandsstande og voldsomme vejr er oprettelse af diger

og deres vedligeholdelse et naturligt tema, når man diskuterer de små øers fremtid.

Mogens Johansen, kommunalbestyrelsesmedlem i Svendborg kommune, åbnede den debat. Med tre meget lave og befolkningsfattige øer, Hjortø, Skarø, og Drejø i kommunen, stillede han spørgsmålstejn ved rimeligheden i, at beboerne alene skulle have ansvaret for digeetablering og vedligeholdelse. Og, at det heller ikke kan være en opgave der pålægges kommunerne. Mogens Johansen efterlyste et statsligt medansvar.

Det samme gjorde Torben Jensen, Norddjurs kommune, som på Anholt oplever, at vejen mellem by og havn simpelthen er i fare for at forsvinde. Torben Jensen ikke bare efterlyste flere penge til digebyggeri, akut savner han hurtig sagsbehandling blot for at hindre øen i at smuldre.

Claus Jensen

✱

Løfte om se på investeringer til færge på ny

Erling Bonnesen (V), kommunalordfører, havde et løfte med til konferencen. Han har taget kontakt til alle fynske MF'ere for at se om der er konsensus om, at der skal gøres noget for at nytænke investeringsstøtten. Bonnesen understregede, at hans parti stadig lægger vægt på, at færgedriften skal være en lokal opgave. Og måske skal man finde en anden skæring af „kagen“. Men det vil jo ikke løse de store problemer at rykke rundt på småbeløb, så Bonnesen har rykket Indenrigsministeriet for, at der bliver set på færgestøtten med nye briller. Bonnesen opfordrede Sammenslutningen af Danske Småøer til at lave en slags status over investeringsbehovene i de enkelte kommuner, så man i højere grad kan målrette støtten. Flere af deltagerne, især fra øerne, opfordrede til at man fra statens side pålagde en standardisering af færger ved fremtidige investeringer. Det er tosset, at hver ø, hver kommune, har valgt hver deres løsning. Der kunne være penge at spare ved i højere grad at standardisere færgerne.

cj

mandsvælde. Så det er vigtigt, at man som borger holder sine politikere, men måske især også embedsmændene, orienteret.

Øer har den fordel, at de er en afgrænset størrelse, f.eks. i forhold til landsbyer. Og det kan være en styrke, for så kan der sættes initiativer i værk, som man nemt kan måle effekten af. Øer kunne være en slags eksperimentarier.

Claus Jensen

Repræsentantskabsmøde i november

Den 17.-18. november afholder Sammenslutningen af Danske Småøer det årlige repræsentantskabsmøde. Det foregår i Odense, hvortil ø-repræsentanter fra de 27 småøer inviteres til at komme og fortælle om, hvordan det går på deres ø, ligesom der lægges op til ø-politiske diskussioner. Repræsentantskabsmøderne plejer at have et tema, i år vil det være færgerne, der er i fokus.

cj

„Vedvarende energi“ på Femø

Lørdag-søndag, den 8.-9. september afholdt Beboerforeningen på Femø et velbesøgt seminar om vedvarende energi.

Niels I Meyer, professor på Danmarks Tekniske Universitet, holdt et engageret oplæg over temaet „Global opvarmning, vedvarende energi og ændret livsstil“.

Han beskrev os som „den sidste luksusgeneration“. Vi vil formentlig blive de sidste, som kan flyve verden rundt i jettfly for at gå på safari i Kenya, i hvert fald så længe brændstoffet er olien. Vi har det simpelthen for godt med vores nuværende livsstil, og vi har derfor mest at tabe.

Det dystre perspektiv er klimaændringerne fra den globale opvarmning.

Dokumentationen om den globale emission af CO₂ og dennes indflydelse på atmosfæren og opvarmningen af jorden er klar. Man kan ikke komme udenom, at klimaændringerne er menneskeskabte, og at de hænger sammen med de fossile brændstoffers anvendelse bl.a. i jettfly, men også i oliefyr, i biler og ved fremstillingen af elektricitet.

A-kraft er ingen løsning

De midler, som står til rådighed er at nedskære forbruget af olie og at erstatte de fossile brændstoffer med vedvarende løsninger: solvarme, solenergi, vindkraft, bølgekraft, vandkraft og biomasse. Niels I. Meyer bekræftede, at de vedvarende energiresourcer er store nok til at dække det nuværende energiforbrug flere gange, men er pt. ikke udbygget tilstrækkeligt, ligesom den tilhørende teknologi kan forbedres og udvikles. Han nævnte f.eks. at man arbejder energisk på at udvikle en teknologi, som kan udnytte bølgeslag, og der er pt. 3 forsøgsløsninger i gang. A-kraft havde han ikke tillid til. Den er for dyr og indebærer for store risici. F.eks. kan et fly, som „falder ned“ i en atomreaktor forårsage en uoverskuelig katastrofe. Reaktorer er ikke fly- eller bombesikrede. Dertil

kommer problemerne med opbevaring af affald. Nej, løsningen er energi-besparelser og omlægning til vedvarende energi.

Sol og vind et godt supplement

Rune Schmidt fra Energitjenesten på Ærø belyste derefter emnet, som det ser ud for Smålandsøerne. Den belastende elektricitet kan udnyttes bedre. Vi kan spare på elektriciteten på mangfoldige måder: Udskiftning til sparepærer, bedre isolering af boligen, f.eks. på loftet, hvor varmen stiger op, i murene, tilstopning af utætheder, og isolering mod jord. Mange gamle huse har energikrævende pumper og gamle oliefyr, som kun udnytter 75-80% af olien. Særlig stor var hans kærlighed til solvarme til brugsvand og rumvarme. 4-6 m² solfangere kan opvarme 2/3 af en husstands forbrug af varmt vand. Fra marts til oktober kan solen klare det alene. Resten af året giver solen et supplement til varmforsyningen. En husstand kan spare omkring 200 l. olie om året.

– Og så er der vindmøllerne. Små vindmøller, som kan opsættes uden særlig tilladelse kan erstatte halvdelen af en husstands forbrug. Den producerer imidlertid kun 12 volts strøm, som fordrer et særligt ledningsnet. En vindmølle, hvor tårnet er 40 m højt kan producere nok til at dække behovet for Femøes beboere. Den kan med fordel placeres i havet, hvor udnyttelsen er bedre. Man kunne også overveje en løsning som dækkede det samlede forbrug på Smålandsøerne: Femø, Fejø, Vejrø og Askø-Lilleø.

Søndag var der ekskursion til nogle beboere på Femø, hvoraf en har installeret solfangere, en jordvarme og til en ældre bolig, som var sparsomt isoleret og havde et gammelt kedelanlæg. Den ældre bolig viste sig at have et olie- og elforbrug, som er ca. 4 gange så stort, som de to boliger med jordvarme eller solfangere har hver for sig.

Der vil blive nedsat en arbejdsgruppe, som skal afdække beboernes holdning til etablering af et vindmølleprojekt. Der skal også fra mødet lyde en opfordring til de centrale myndigheder om, at man yder støtte til etablering af vedvarende energi.

Hanne Norup Carlsen, Femø

Småøernes Aktionsgruppe i arbejdstøjet

Småøernes Aktionsgruppes bestyrelse har netop sendt deres forslag til udviklingsstrategi til afstemning blandt Aktionsgruppens foreløbig 65 medlemmer. Udviklingsstrategien vil være det værktøj, der skal bruges, når de projektmidler fra Landdistrikts- og Fiskeriudviklingsprogrammet, der er tildelt Småøernes Aktionsgruppe, skal fordeles.

Aktionsgruppens bestyrelse består af:

Claus Jensen, Strynø, formand
Marianne Dam Larsen, Strynø, næstformand
Carl Holmbjerg, Hjarnø
Anders Pedersen, Fur
Hanne Schultz, Omø
Henry Larsen, Sejerø
Hans Peter Jensen, Venø
Claus Steen Madsen, repræsentant for kommunerne
Kasper Westh, repræsentant for regionerne
Ivar Dencker, Fejø, suppleant
Eva Terkelsen, Bjørnø, suppleant

Hvis man ønsker medlemskab af Småøernes Aktionsgruppe, så kan man maile til cj@danske-smaaer.dk. En betingelse er at man er bosat på en af de 27 småøer og er 15 år eller derover.

Der er dog intet krav om, at man, når projekter inviteres til at søge midler, skal være medlem for at kunne søge af disse projektmidler.

Claus Jensen

Tunø skole genåbnet

I skoleåret 2006/2007 blev Tunø skole midlertidigt lukket pga. af manglende elever. Det frygtede man på Tunø ville være et første skridt hen imod en permanent lukning. Men nu er skolen genåbnet med 2 elever og en ny lærer. Og med 7 børn i før-skolealderen, ser det hele lidt lysere ud.

cj

Danske småøer på svensk

Sejerø, Strynø, Fur, Femø, Agersø og Anholt er blandt de øer, som de svenske forfattere Ove Agrelin og Claes Westlin har besøgt. Det er der blevet en snurrig rejsebeskrivelse ud af i bogform, der hedder „Drömska danska öar“. Læs om bogen på www.gdvforlag.se.

Historisk dag på Strynø skole

Da det var første skoledag for de nye børnehaveklasseelever på Strynø, så var det ikke bare en historisk dag i de små poders liv. Skolens lærer havde været i de gamle protokoller, og kunne fortælle at det var første gang i 40 år, at så mange nye elever var indskrevet. Med de 7 nye børnehaveklassebørn er det samlede elevtal oppe på 14 elever på øens skole, der tilbyder skolegang til og med 4. klasse.

cj

Også nyt brandudstyr til Skarø

Indvielsen af Skarø's nye brandudstyr var noget af en lokal mediebegivenhed. Både den skrevne og den elektroniske presse havde fundet vej til øen.

Ligesom på Bjørnø, kan man nu rykke ud til brand på Skarø indenfor fem minutter. For man har med finansiering fra „Foreningen Østifterne“ investeret i en såkaldt ATV, en firehjulet motorcykel med brandudstyr, der kan slukke selv større brande. Anskaffelsen

blev fejret ved at større arrangement på øen, hvor der var taler af Svendborgs borgmester, beboerformanden, og en repræsentant fra den gavmilde sponsor.

Da de tragiske græske skovbrande var på deres højeste i sommers, så sendtes Skarø's ATV til

Grækenland for at yde et bidrag til brandslukningen. Men det var begrænset hvor meget den kom i ilden, da det græske bureaukrati ikke kunne blive enig om, at den skulle bruges.

cj

Ø-POSTEN

Nyheder fra Sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-Postens spalter er åbne for alle; artiklerne er ikke nødvendigvis udtryk for Sammenslutningen af Danske Småøers holdninger.

Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Redaktion: Sammenslutningens bestyrelse

Henry Larsen, Sejerø, ansv.h.

Dorthe Winther, Omø

Mimi Jespersen, Drejø

Jørgen Overgaard, Hjørnø

Holger Lundgaard, Fur

Birgitte Svendsen, Hjortø

Randi Klingenberg, Avernakø

Mogens Windeleff, Lyø

Redaktør: Claus Jensen

Layout: Erik Steenstrup Dyhr

Foto: Claus Jensen, Dorthe Winther,

Jens Clausager, Morten Priesholm

59 59 01 67

58 19 91 80

62 80 08 82

75 68 34 73

97 59 32 19

62 21 16 61

62 61 80 68

29 45 39 45

Ø-Posten udgives med tilskud fra Skov-og Naturstyrelsen og EU's Strukturfonde.

Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.

Tryk: Lito Tryk Svendborg

Oplag: 3000

Redaktionen afsluttet 26. september, 2007

Abonnement: 100 kr. pr. kalenderår.

Ø-Posten:

Sammenslutningen af Danske Småøer

Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing

Tlf. 6251 3993 Fax. 6251 3996

E-mail: sekretariatet@danske-smaaer.dk

Internet: www.danske-smaaer.dk

Sammenslutningen

af Danske Småøer